

TWEË ORCHIS-SOORTEN IN ONS LAND ONOPGEMERKT GEBLEVEN. 53

Slanke habitus (30—50 c.M.), licht-lila bloemkleur, slanke tros, lange, ongevlekte bladeren, de langste in het midden, late bloei ($\pm$ 15 Juni—15 Juli) en krachtige bouw.

Deze soort zal natuurlijk wel op meer plaatsen voorkomen, dan ik haar vond.

De tweede soort is *O. purpurella* Steph. die de gebr. Stephenson zelf opmerkten en nergens in de literatuur vermeld vonden. Ze erkennen, dat deze veel gelijkt op de beschrijving van *Orchis incarnata* var. *cruenta* maar deze schijnt toch anders te zijn en later te bloeien. Dit klopt met mijn waarnemingen o.a. in Zuid-Limburg, bij Epen, waar *Orchis purpurella* zeer veel voorkomt, begin Juni meestal uitgebloeid is en door de vele floristen, die daar kwamen voor *O. latifolia* versleten werd. Deze fout heb ik ook gemaakt, maar ik voelde wel (zie D.L.N. Oct.-afl.), dat er iets niet in den haak was. Ik schreef in dat nummer, dat ik de in 't Geuldal groeiende, vroeg bloeiende, lage, donkerpurpere *Orchis* voor de *echte latifolia* hield en de in de Hollandsche rietlanden voorkomende, later bloeiende, niet zoo donker purpere maar meer lila-paarse *Orchissen*, voor bastaarden met *maculata*, omdat ik in 't Geuldal werkelijke hybriden vond, die er in alles mee identisch waren.

Nu blijken dan die bastaarden uit het Geuldal niet te zijn *latifolia maculata* (= *Braunii*) maar *purpurella* $\times$ *maculata* want de *latifolia* uit het Geuldal is *purpurella*. Nu blijft voor mij nog de mogelijkheid open, dat alle Hollandsche laagveen-*latifolia*'s toch *purpurella maculata* zijn, waar hun zeer groote variabiliteit voor pleit, maar de heeren Stephenson bestrijden dit en verklaren dit later te zullen motiveeren, waar we dan maar op wachten moeten.

In ieder geval blijft de naam *latifolia* voor de Hollandsche, in Juni bloeiende, krachtige, gevlekte, lila-purpere (niet donker-purpere), in rietlanden groeiende *Orchissen* behouden, maar gaat verloren voor de in Mei bloeiende, donker-purper-roode, lage, klein bloemige, van gedrongen trossen voorziene soort, die ik vond in wei- of hooilanden bij Bergen, in de Geldersche Vallei en in het Geuldal bij Epen.

En ik geloof, dat deze soort in het Oosten en Zuiden van ons land en in de duinen (behalve de N.- en Z.-Hollandsche ook niet zeldzaam is en het is zaak, dezen zomer maar direct eens te onderzoeken, waar *Orchis praetermissa* en *purpurella* alzoo groeien.

Ik kan onmogelijk in drie weken het heele land afreizen, zoodat ik om hulp vraag aan de leden van den Jeugdbond en van de Ned. Nat. Hist. Ver. en alle natuurliehebbers. Vele handen maken licht werk. Het liefst heb ik eenvoudig een briefkaartje met vermelding van bloemkleur, standplaats, bloeitijd, hoogte enz. om de determinatie te controleeren, en wie er geen kans toe ziet, de plant te onderscheiden, kan mij ook een boven het onderste blad afgesneden bloemstengel sturen, wanneer er tenminste veel bijeen staan. Dan publiceeren we de resultaten weer en kunnen we, dank zij de zelfstandige vrije-veld-studie van de heeren Stephenson, wijzen op een kleine vooruitgang in onze kennis van de verspreiding van de *Orchis*-soorten uit de *Dactylorchis*-groep (de groep met handvormige knollen).

Haarlem, Verspronckweg 26.

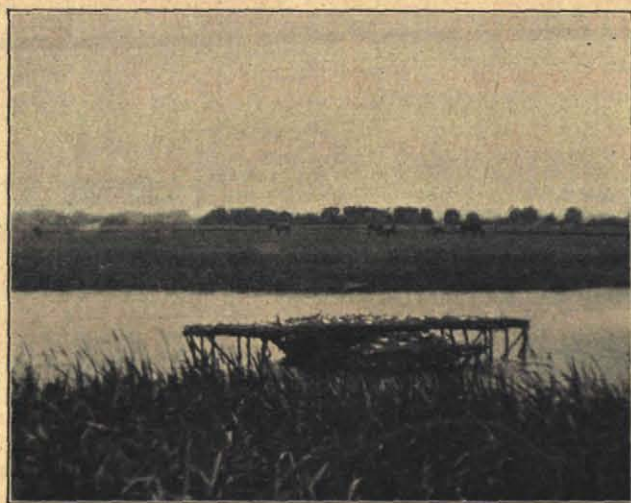
C. SIPKES.

EEN ZWARTE-STERN KOLONIE IN OOSTERLAND.

DE bedoeling van dit opstel is de lezers van nabij met deze vogels kennis te leeren maken. De gelegenheid leent zich nu prachtig, daar schrijver dezes, zelf de kolonie en het eiland waarop ze huisvesten, heeft gemaakt, dikwijls bezoekt en vaak in stilte bespiedt. De zwarte stern is een vogel die in den polder Oosterland veelvuldig voorkomt, vandaar dan ook, dat we ongeveer drie jaar geleden besloten, een vaste woon-

en broedplaats voor deze vogels in te richten. In een groote put of weel, midden in een groot rustig weiland, waar ze veel gezien waren, ja waar ik zelf wel eens onder gewone omstandigheden nestjes met eieren van deze vogels raapte, zouden we met deze proef het hier eens wagen; en de uitkomst heeft geleerd, dat deze schitterend genoemd mag worden. In begin April begon ik om in genoemde weel, een eiland in orde te maken van ongeveer 16 vierkante meters. Op het diepste gedeelte van den put, van alle kanten door het water omgeven, staat ons eiland daar als een vaste broedkolonie voor deze vogels. Lange palen daarop wat rijshout, hier over wat aarde, voltooiën het geheel. Prachtig voor een liefhebber om van nabij te bezien.

We schrijven nu in het laatst van April; wanneer ik zoo door den polder loop, begin ik zoo hier en daar in de polderwaterleidingen de zwarte stern te zien. Van uit de richting der zee komen ze aanvliegen, om zoo over de watervlakten te vliegen, en menig argloos vischje buit te maken. Ik heb mijn wandeling al eens ingericht, naar ons eiland, om te zien of ze ook hier al zijn aangekomen; maar het is nog teleurstellend, slechts

De Zwarte Sterns van Oosterland.

een viertal meerkoeten zijn in hun oud bivak teruggekeerd, en verkondigen met snelle beweging over het water, en groot geschreeuw, dat ze weer aangekomen zijn. Ook de waterhoentjes zwemmen rustig in het rond en zijn reeds druk bezig aan hun nestbouw. Het is nu begin Mei; daar vertoonen zich enkele zwarte sterns in onzen weel. Zullen ze gebruik maken van de aangeboden gelegenheid, om het eiland in beslag te nemen. We willen het hopen.

Onze hoop is niet ijdel geweest, want met een paar dagen hebben de eerste zwarte sterns hun intrede op mijn eiland gedaan. Spoedig volgen er meer, en na verloop van een week is deze wel met 15 paar bezet;

Bij ieder bezoek is het zichtbaar, dat zij drukker bevolkt wordt; de meerkoeten vaste bewoners van deze weel, schijnen op het nieuwe volkje niet gesteld te zijn, af en toe geven zij dit met fel geschreeuw te kennen. De waterhoentjes kunnen zich best met hun nieuwe kameraden vereenigen, ik zag ze in gezelschap van de zwarte stern zwemmen. Op ongeveer een half uur afstand zijn nog een paar vogelbermen; er zijn er die daar reeds jaren met goed gevolg hebben gewerkt. Ik vernam van den eigenaar, dat hij de eerste vogeleieren geraapt had. Nu was mijn nieuwsgierigheid ten top gestegen, ik kon niet langer mijn lust bedwingen, en waagde een bezoek aan mijn eiland. Met de boot die steeds in de weel aanwezig is, zal ik mijn roeitocht naar het eiland beginnen. Nog maar even ben ik met mijn boot, van achter de rietomzooming, of ze hebben me in de gaten, en verlaten onder fel geschreeuw den weel en ook hun eiland. Nieuwsgierig hoe de zaken staan, kom ik bij mijn eiland aan, en tot mijn groote blijdschap liggen de eerste negen eieren er op; wat een heerlijk gezicht voor een dierenvriend, hoe aanlokkelijk voor het oog liggen ze daar voor mij, zeven nestjes van één eitje en twee kuiltes met twee eitjes; met groote voldoening kan ik dan ook op mijn eersten tocht terugzien. Elken nieuwen dag is het nu zichtbaar, dat de weel drukker bevolkt

wordt, het is een onophoudelijk gekrijsch en geschreeuw in den put, voortdurend vliegen de vogels af en aan.

Na eenige dagen is ons eiland, totaal bevolkt, ja ik zou haast zeggen overbevolkt. De reden hiervan kan ik u spoedig verklaren, op de vogel-eilanden hier in de buurt, worden de eieren geraapt, maar op ons eiland blijven ze ongemoeid, vandaar dan ook, dat onze kolonie zoo sterk aangroeit. Het is nu een prachtig gezicht om verscholen achter de rietbermen van de weel, de vogels gade te slaan. Ik denk haast, dat ze nu door een paar honderd paren bewoond wordt.

Het is nu avond, rustig zet ik mij aan den kant der weel neer, om hun bewegingen gade te slaan. Een troepje zwarte sterns schijnt op een ijzerdraad, dat dienst doet als omheining langs den put voor het vee, een avondluchtje te scheppen. Het zijn de wijfjes, die nu reeds aan het broeden zijn, daar ze maar drie, hoogstens vier eitjes leggen. Onophoudelijk vliegen er mannetjes af en aan met vischjes in hun bek, naar bedoelden draad, en voederen zoo hun vrouwtjes; ongelooflijk, maar ik betwijfel het geen oogenblik, daar ik het meer dan eens waarnam, dat zulks het geval is. De vrouwtjes komen nu niet verder meer dan in den put, en brengen daarin een groote drukte teweeg. Mijn lust om een tweede bezoek aan onze kolonie te brengen, krijgt de overhand, en ten tweeden male bezocht ik mijn eiland. Wat een verrassing: ik telde honderd veertien kuultjes met eitjes, meest alle bezet met drie, enkele met vier en een drietal nesten met zes, ik vermoed dat hier twee bij elkaar gelegd hebben. Er zijn ook reeds enkele jongen; prachtig om te zien, tusschen al die eitjes in hier en daar een kuultje met jongen, in hun geel-wit donzig pakje. De oude vogels zijn nu woedend, ze scheren tot vlak boven onze hoofden, en vallen soms met troepjes op hun vijand, den mensch, ditmaal eens hun vriend, aan.

Nu nog even een bijzonderheid, die ik waarnam, met de jongen van deze vogels.

Wanneer ik zoo af en toe onze weel bezocht, trok het vaak mijn aandacht, dat er heele troepjes jongen rond het eiland in het water scharrelden; nu kwam bij mij de gedachte op, hoe komen deze weer op het eiland terecht, daar ze beslist niet vliegen konden. Na enkele keeren hiervan mijn werk gemaakt te hebben, is mij ook dit raadsel weer opgelost. De oude vogels weten behendig hunne jongen, tusschen de pootjes te pakken, er zoo mee omhoog te gaan en ze op het eiland neer te zetten; ook dit raadsel is dus opgelost. Zoo brengen ze hier hun jongen groot, tot ze op gezette tijden de weel weer verlaten, om er het andere voorjaar weer met hun geslacht terug te keeren, en onze kolonie steeds drukker te bevolken.

Oosterland (Zld.).

J. P. DE VIN.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Zeet Geachte Redactie!

Met een oude klacht kom ik tot U en wel deze. In ons land zijn vele liefhebbers van insecten, maar bijna steeds zijn het alleen vlinders en kevers, die de aandacht trekken. Maar vliesvleugeligen, vliegen en vooral de zoogenaamde kleinere insectenorden, ondervinden te weinig belangstelling. Het groote aantal van de eerstgenoemden maakt veelal, dat zij die er wat van weten, meestal aarzelen er wat van mede te deelen, terwijl juist door de meerdere begrensdheid en daardoor meerdere overzichtelijkheid, veel eerder iets van die kleinere groepen te vertellen zou zijn.

't Is mij bekend, dat op 't oogenblik aan één groep n.l. de libellen of waternimfen hard gewerkt wordt, wat de systematiek betreft van de bij ons voorkomende soorten, maar vooral ook biologisch is er voor die kleinere groepen nog zooveel werk te doen.

De jongeren werpen zich wel eens als hemelbestormers op 't een of ander, zonder zich af te vragen, of reeds vroeger daaromtrent al wat verricht is, dat moet teleurstelling geven.